

ПАРЕМІЙНЕ БУТТЯ МОВЧАННЯ (ТИПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ)

Романенко К. С.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Художній дискурс сприяє осмисленню природи силенціального ефекту – його поліаспектності, поліфункціональності та полімодальності. З огляду на дискурсивні особливості емпіричного матеріалу з'являється можливість ідентифікувати ситуативну природу комунікативного мовчання, його тактику та стратегію, експлікацію та імплікацію, поверхневу та глибинну структури, когнітивний та прагматичний потенціали. Когнітивно-дискурсивний підхід до силенціального компонента комунікації сприяє розумінню адгерентних категорій мовчання.

Мовчання як невербальна дія комунікації позначена нульовим денотатом, корелює з графічними знаками (на письмі) та номінаціями-вербалізаторами (в усному й писемному мовленні) [2, 24].

Концепт мовчання є вельми значущим та актуальним, що об'єктивується широкою парадигмою міждисциплінарних досліджень його поліаспектності, полімодальності та поліфункціональності [2, 13]. Мовчання є універсальним явищем, про що свідчать ключові слова малих жанрів: прислів'я, висловлення, загадки, фразеологічні словосполучення.

Дослідження номінацій на позначення силенціального ефекту, їх семантичного наповнення у різних мовах є вельми актуальним з огляду на перспективне розширення парадигми знань стосовно контрастивної семасіології та осмислення когнітивно-семантичного континуума [1, 5].

Поліфункціональність феномену мовчання знаходить відображення у народній мудрості, прислів'я та приказках.

Паремія – це видове позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування. Саме паремії містять уявлення про норми співіснування і взаємодії людей та представляють їх цінності.

Часто спостерігаємо, що номінації мовчання на просторах паремій семантизують узагальнений когнітивний досвід.

Силенціальний ефект обіймає соціально-культурне та індивідуально-психологічне мовчання, яке має нульовий денотат [1, 6]. Соціально-культурне навантаження номінацій *мовчання/ тиша* є прозорим, канонізованим правилами невербальної поведінки. Пор.: англ. *silence gives consent; actions speak louder than words*; укр. *де мало слів, там більше правди; не кидай слова на вітер; менше говори — більше вчуєш*.

Прислів'їв, які тлумачать мовчання як негативне явище і протиставляють його говоріння як більш бажаній дії, зафіксовано небагато: *you mustn't be afraid of a barking dog* та ін.

Результати дослідження паремістичного фонду дозволяють зробити висновок про здебільшого позитивну оцінку мовчання як комунікативної дії.

Як свідчить фактичний матеріал, і англійська, і українська лінгвокультури цінують небагатослів'я як кількісну рису говоріння. Однак українська лінгвокультура пов'язує багатослів'я з пустослів'ям, у той час як англійська - наголошує на тому, що багатослів'я є невмінням спілкуватися та свідчить про невисокі інтелектуальні здібності мовця.

Неоднозначно оцінюється в пареміях обох лінгвокультур і мовчання як комунікативна категорія. Перш за все, в них збігається оцінка мовчання як дії, що виражає згоду: *Silence gives consent; Мовчання - знак згоди*. Мовчання визнається представниками англійської і української спільноти людською чеснотою.

Силенціальний ефект корелює із психічним та ментальним станом, негативними та позитивними емоціями мовців. Це – лінгвістико-дискурсивне явище, яке віддзеркалює мовленнєву поведінку людини.

Мовчання як невербальний засіб спілкування є синтезом ментального та емоційного. Феномен мовчання втілює інтенції мовця, корелює з когнітивними явищами, відображає прагматичні інтенції дискурсивної діяльності людини.

Комунікативне мовчання вербалізується в англійському художньому дискурсі експліцитно та імпліцитно монолексемними, різночастининовними одиницями, синтаксичними, фразеологічними словосполученнями [2, 7].

Концепт мовчання в англійських та українських пареміях вербалізується за допомогою таких слів як англ. *silence, silent* та укр. *мовчання, мовчазний*. Часто мовчання протиставляється говорінню, у такому випадку в прислів'ях та приказках вживаються дієслова *to talk, to speak* або іменники *question, tongue, mouth*.

У процесі дослідження визначилися основні способи відтворення паремій з української мови на англійську та навпаки. Паремії можуть частково відтворюватись, нерідко використовується прийом калькування, переказ фразеологізму та описовий спосіб.

Мовчання в пареміях корелює з нормами поведінки людини в соціумі, порадами, застереженнями, рекомендаціями та з певним життєвим досвідом.

1. Анохіна Т. О. Ефект силенціальної загадковості: типологічні аспекти. // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». - 2008. – № 1.- С. 5-8.
2. Анохіна Т. О. Семантизація категорії мовчання в англійському художньому дискурсі. Монографія. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 160 с.
3. Лютий Т. В. Владний аспект, акти мовчання та трансгресивна властивість мовного середовища, Мультиверсум. Філософський альманах. - К.: Центр духовної культури, - 2006. - № 56. // http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_56/Lutyj.htm.

Романенко, К.С. Паремійне буття мовчання (типологічні аспекти) [Текст] / К.С. Романенко; наук. кер. С.О. Швачко // Перекладацькі інновації : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Суми, 25-27 листопада 2010 р. / Ред. кол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова та ін. — Суми : СумДУ, 2010. — С. 108-110.